O‘ZBEK TILINING MILLIY VA MADANIY O‘ZIGA XOSLIGINI SAQLAB QOLISH MASALALARI

Kamolova Rayxona Sobirjon qizi
Andijon davlat chet tillari instituti Xorijiy filologiya va turizm fakulteti FITO` Ingliz tili yo`nalishi talabasi
Email: kamolova0212@gmail.com
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.24201255

Annotatsiya. Ushbu maqolada o‘zbek tilining milliy va madaniy o‘ziga xosligi, uning xalq hayoti va tarixidagi o‘rni haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, bugungi globallashuv davrida ona tilimizni asrab-avaylash, uning sofligini saqlash, yoshlar orasida o‘zbek tiliga bo‘lgan hurmatni oshirish masalalari yoritiladi. Tilimizga boshqa tillardan kirib kelayotgan so‘zlarning ta’siri hamda zamonaviy axborot texnologiyalari sharoitida o‘zbek tilini rivojlantirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: o‘zbek tili, milliy qadriyat, madaniyat, ona tili, globallashuv, til sofligi, milliy o‘zlik, ma’naviyat.

Аннотация. В данной статье рассматриваются национальная и культурная самобытность узбекского языка, его роль в истории и жизни народа. Также освещаются вопросы сохранения родного языка в условиях глобализации, повышения уважения молодёжи к узбекскому языку и защиты его чистоты.

Ключевые слова: узбекский язык, национальные ценности, культура, родной язык, глобализация, языковая чистота, национальная идентичность.

Abstract. This article discusses the national and cultural identity of the Uzbek language and its role in the history and life of the Uzbek people. It also highlights the importance of preserving the mother tongue in the era of globalization, protecting its purity and increasing young people's respect for the Uzbek language.

Keywords: Uzbek language, national values, culture, mother tongue, globalization, language purity, national identity.

Kirish

Til har bir xalqning eng muhim boyliklaridan biridir. Chunki til orqali insonlar o‘z fikrlarini ifodalaydi, bir-biri bilan muloqot qiladi va avloddan-avlodga bilim hamda tajribalarini yetkazadi. Har bir millatning tarixi, urf-odatlari, an’analari va dunyoqarashi uning tilida aks etadi. Shu sababli tilni saqlash faqat so‘zlarni saqlash emas, balki milliy madaniyat va qadriyatlarni asrash ham hisoblanadi. O‘zbek tili ham xalqimizning ko‘p asrlik tarixi va boy madaniyatini o‘zida mujassam etgan. Bugungi kunda mamlakatimizda ona tilimizning mavqeyini mustahkamlash, uni rivojlantirish va kelajak avlodga yetkazish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Asosiy qism

O'zbek tili uzoq tarixiy taraqqiyot yo'lini bosib o'tgan tillardan biridir. U xalqimizning kundalik hayoti, adabiyoti, san'ati va ma'naviy dunyosi bilan chambarchas bog'liq. Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Abdulla Qahhor kabi ijodkorlar o'z asarlari orqali tilimizning boy imkoniyatlarini namoyon etganlar. Ayniqsa, Alisher Navoiy o'z ijodi bilan turkiy tilning keng imkoniyatlarga ega ekanini isbotlagan.O'zbek tilining milliy o'ziga xosligi, avvalo, uning so'z boyligi, iboralari, maqollari va xalq og'zaki ijodida ko'rinadi. Masalan, "Kattaga hurmatda, kichikka izzatda bo'l", "Birlik bor joyda tiriklik bor" kabi maqollarimiz xalqimizning hayotiy tajribasi va tarbiyasini ifodalaydi. Bunday iboralar va maqollar boshqa tillarga aynan tarjima qilinganda ham o'zbek xalqiga xos ma'no va ruhni to'liq yetkazish har doim ham oson emas.Bugungi globallashuv davrida o'zbek tilining milliy va madaniy xususiyatlarini saqlab qolish masalasi yanada dolzarb bo'lib bormoqda. Chunki internet, ijtimoiy tarmoqlar, xorijiy filmlar va turli axborot manbalari orqali boshqa tillarning ta'siri kuchaymoqda. Ayniqsa, yoshlar orasida chet tilidagi so'zlardan keragidan ortiq foydalanish, o'zbekcha gaplarga inglizcha yoki ruscha so'zlarni qo'shib gapirish holatlari uchraydi. Albatta, xorijiy tillarni o'rganish bugungi kun talabi hisoblanadi. Bir nechta tilni bilish insonning bilim va imkoniyatlarini kengaytiradi. Lekin chet tillarini o'rganish ona tiliga bo'lgan e'tiborni kamaytirmasligi kerak. Aksincha, inson boshqa tillarni qanchalik yaxshi bilmasin, o'z ona tilida ham savodli va ravon gapira olishi muhimdir.

Yana bir muhim masala — internet va ijtimoiy tarmoqlarda o'zbek tilidan to'g'ri foydalanishdir. Hozirgi kunda ayrim yoshlar yozishmalarda so'zlarni qisqartirib yozadi, imlo qoidalariga e'tibor bermaydi yoki o'zbekcha so'zlarning o'rniga boshqa tildagi so'zlarni ishlatadi. Bu holat kundalik yozishmalarda odatiy ko'rinishi mumkin, ammo vaqt o'tishi bilan yozma nutq madaniyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi ehtimoli bor.Shuning uchun maktab va oliy ta'lim muassasalarida ona tilini o'qitishga alohida e'tibor qaratish lozim. Talabalar faqat grammatik qoidalarni o'rganish bilan cheklanib qolmasdan, mustaqil fikr bildirish, maqola yozish, kitob mutolaa qilish va adabiy tilda so'zlashish ko'nikmalarini ham rivojlantirishlari kerak.Bundan tashqari, o'zbek tilining zamonaviy texnologiyalar sohasidagi imkoniyatlarini kengaytirish ham muhimdir. Bugungi kunda ko'plab ilmiy, texnik va elektron manbalar xorijiy tillarda mavjud. O'zbek tilida ham sifatli elektron lug'atlar, ilmiy adabiyotlar, ta'lim platformalari va turli dasturlarni ko'paytirish zarur. Bu tilimizning zamonaviy hayotdagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.O'zbek tilining madaniy o'ziga xosligini saqlashda oilaning ham o'rni katta. Bola dastlabki so'zlarni oilada o'rganadi. Ota-onaning farzand bilan ona tilida to'g'ri va chiroyli muloqot qilishi uning nutqiga ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, oilada kitob o'qish, xalq ertaklari va maqollaridan foydalanish yosh avlodning milliy qadriyatlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

O'zbek tilini saqlash va rivojlantirish bo'yicha takliflar

O'zbek tilining milliy va madaniy xususiyatlarini saqlab qolish uchun quyidagi ishlarga e'tibor qaratish lozim:

1. Yoshlar orasida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va o'zbek adabiyotiga qiziqishni oshirish.
2. Ijtimoiy tarmoqlarda o'zbek tilidagi sifatli va savodli materiallar sonini ko'paytirish.
3. Ta'lim muassasalarida ona tili va adabiyot fanlarini yanada samarali o'qitish.
4. O'zbek tilidagi ilmiy va elektron manbalarni ko'paytirish.
5. Kundalik hayotda adabiy til me'yorlariga rioya qilish.
6. Milliy urf-odatlar, xalq og'zaki ijodi va tarixiy asarlarni yosh avlodga keng targ'ib qilish.

Bu ishlarni amalga oshirishda faqat davlat tashkilotlari emas, balki har bir fuqaro ham o'z hissasini qo'shishi kerak. Chunki tilning kelajagi, avvalo, undan foydalanadigan insonlarga bog'liq.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o'zbek tili xalqimizning milliy o'zligi, tarixi va madaniyatini aks ettiruvchi bebaho boylikdir. Uni asrab-avaylash va rivojlantirish har birimizning vazifamiz hisoblanadi. Globallashuv sharoitida boshqa tillarni o'rganish bilan birga, ona tilimizga bo'lgan hurmatni ham saqlab qolishimiz kerak. Menimcha, o'zbek tilining kelajagi faqat qonunlar yoki turli tadbirlar bilan emas, balki har bir insonning kundalik hayotdagi munosabati bilan ham belgilanadi. Agar biz ona tilimizda to'g'ri so'zlashsak, savodli yozsak, kitob o'qisak va uni yosh avlodga o'rgatsak, tilimizning boyligi va o'ziga xosligi kelajakda ham saqlanib qoladi. Zero, ona tilini qadrlash — o'z tarixini, xalqini va milliy qadriyatlarini qadrlash demakdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Davlat tili haqida"gi Qonuni. 1989-yil 21-oktabr.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 21-oktabrdagi PF-5850-son Farmoni.
4. Navoiy A. Muhokamat ul-lug'atayn. – Toshkent.
5. Hojiyev A. O'zbek tili sinonimlarining izohli lug'ati. – Toshkent.
6. O'zbek tilining izohli lug'ati. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.